

Llibre d'Actes

Book of Abstracts

IX Congrés Català de Comptabilitat i Direcció

La Informació Corporativa
i el Controlling post-COVID-19

Barcelona, 3 i 4 de juny de 2021

UPF-Barcelona School of Management

ACCID

Associació
Catalana de
Comptabilitat i
Direcció

APC

Agrupació de
Professorat de
Comptabilitat i
Control

upf. BARCELONA
SCHOOL OF
MANAGEMENT

Llibre d'actes

IX Congrés ACCID i APC
La Informació Corporativa i el
Controlling post-COVID-19

ACCID

UPF Barcelona School of Management

Barcelona, 3 i 4 de juny de 2021

Llibre Actes. IX Congrés ACCID i APC. La Informació Corporativa i el Controlling post-COVID-19

1a Edició © 2021 OmniaScience (Omnia Publisher SL), Terrassa, Barcelona

www.omniascience.com

DOI: <https://doi.org/10.3926/accid21>

ISBN: 978-84-123480-5-7

Disseny de coberta: OmniaScience

Nota: Les afirmacions o opinions expressades en aquesta publicació són les pròpies dels autors i no necessàriament reflecteixen les opinions o els punts de vista de l'ACCID.

Presentació

L'ACCID (Associació Catalana de Comptabilitat i Direcció) organitzà el Novè Congrés Català de Comptabilitat i Direcció, que va tenir lloc els dies 3 i 4 de juny de 2021 a la UPF Barcelona School of Management.

El Congrés i les Jornades ACCID són l'esdeveniment anual de referència en matèria de Comptabilitat i Direcció, i tenen com a objectiu reunir a professionals independents, acadèmics, directius i responsables d'aquestes matèries en els àmbits privats, públics i organitzacions no lucratives. És una oportunitat única de divulgar, debatre, i compartir les darreres regulacions, tendències, innovacions, problemes pràctics i solucions adoptades en els àmbits de la Comptabilitat i la Direcció.

A la complexitat i incerteses dels darrers temps, aquest any s'han afegit les conseqüències de la Covid tant per les persones com per les empreses i organitzacions, amb profund impacte social i de recessió econòmica. Però les crisis alhora són una oportunitat única per a assolir canvis transformadors, i també pels professionals de la comptabilitat i la direcció per a contribuir a una Informació de més qualitat, una millor Governança efectiva, a la creació de Valor, a una funció de Control integrada, que contribueixin a assolir unes organitzacions i una societat millor.

També ha comptat amb la trobada anual de l'Agrupació de Professorat de Comptabilitat i Control de l'ACCID. Esperem que els temes escollits, atesa la seva actualitat, hagin estat de l'interès dels associats, professionals i acadèmics, i contribueixin a l'actualització i millora del coneixement, sempre necessaris i encara molt més en temps tan complexos com els actuals.

Com en d'altres edicions, gràcies al conveni de col·laboració entre OmniaScience i l'ACCID, referent al IX Congrés Català de Comptabilitat i Direcció, s'editarà un número especial de la revista Intangible Capital en el que aquelles comunicacions acceptades pel propi procés de revisió de la revista seran publicades.

Un últim agraïment a la UPF Barcelona School of Management per acollir l'ACCID i posar a disposició els seus recursos tècnics i personals, així com les seves instal·lacions per tal de garantir el bon desenvolupament del Congrés, que ha suposat tot un repte amb un format híbrid, virtual i amb presencialitat reduïda, donades les circumstàncies de la pandèmia.

Daniel Faura
President de l'ACCID

Comitè Organitzador

Antoni Abad	CECOT
Eva Aldeguer	Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya
Jordi Altayó	Col·legi Oficial de Gestors Administratius de Catalunya
José Amate	Associació Professional de Tècnics Tributaris de Catalunya i Balears
José Daniel Barquero	ESERP Business School
Helena Benito	Universitat de Girona
Josep Bisbe	ESADE Business School
David Canada	Generalitat de Catalunya
Enrique Cañizares	Centre d'Estudis Financers
Xavier Cardona	Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya
Jordi Carenys	EADA Business School
Dolors Celma	Tecnocampus Mataró-Maresme
Jordi Conca	Campus Manresa de la UVIC-UCC – Fundació Universitària del Bages
Albert Fernández	IESE Business School
José Luis Galipienso	Auren Consultors
Martí Garcia	Col·legi d'Economistes de Catalunya
Antoni Gómez	Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya
Francesc Gómez	Agrupació de Professorat de Comptabilitat i Control de l'ACCID i UAB
Teresa Gómez	Wolters Kluwer
José A. González	Deloitte
Estefano Llonch	Mazars Auditors
Agustí Mañosa	GFS Auditores Asociados
Jordi Martí	Associació de Comptables del Principat d'Andorra
Mercè Martí	Grup20

Lourdes Melero	Associació Professional de Tècnics Tributaris de Catalunya i Balears
Joaquim Montsant	CESCE
Jordi Moreno	Universitat de Lleida
Maurici Olivé	Col·legi d'Economistes de Catalunya
Ester Oliveras	Universitat Pompeu Fabra
Xavier Osés	Universitat de Barcelona
Xavier Palos	Fundació Roca i Galès
Josep Patau	Tecnocampus Mataró-Maresme
Lluís Prims	RECC - Registre Experts Comptables Catalunya
Carlos Puig de Travé	Col·legi d'Economistes de Catalunya
Elena Puerto	EAE Business School
Montserrat Ramírez	Caixa d'Enginyers
Albert Salvador	World Compliance Association
Pilar Soldevila	UPF - Barcelona School of Management
Ramon Soldevila	Universitat Abat Oliba CEU
Gemma Soligó	Grant Thornton
Xavier Subirats	Col·legi d'Economistes de Catalunya
Filo Tió	Asociación Profesional de Expertos Contables y Tributarios de España
Glòria Torres	Associació Catalana de Comptabilitat i Direcció
Lorena Torró	Confederació de Cooperatives de Catalunya
Marga Triperó	Wolters Kluwer
Irene Trullàs	OmniaScience
Joan Valls	Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Sabadell

Comitè Científic

Josep M. Argilés	Universitat de Barcelona
Núria Arimany	Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya
Llorenç Bagur	UPF-Barcelona School of Management
Ramon Bastida	UPF-Barcelona School of Management
Andrei Boar	UPF-Barcelona School of Management
Pere Brachfield	EAE Business School
Fernando Campa	Universitat Rovira i Virgili
Montserrat Casanovas	Col·legi d'Economistes de Catalunya
Jordi Conca	Campus Manresa de la UVI-UCC-Fundació Universitària del Bages
Patricia Crespo	Fundació Tecnocampus Mataró-Maresme
Albert Fernández	IESE Business School
Alfons Freixes	Escola Universitària de Negocis de Caixa Terrassa- EUNCET
Marta Mas	Universitat Internacional de Catalunya
Iolanda Montegut	Universitat de Lleida
Ester Oliveras	Universitat Pompeu Fabra
Xavier Osés	Agrupació de Professorat de Comptabilitat i Control ACCID i Universitat de Barcelona
Josep Patau	Fundació Tecnocampus Mataró-Maresme
Dolors Plana	Universitat Oberta de Catalunya
Diego Prior	Universitat Autònoma de Barcelona
Joaquim Rabaseda	Agrupació de Professorat de Comptabilitat i Control ACCID
Enric Rello	Universitat Abat Oliba CEU
Mercè Roca	ESCI
Gonzalo Rodríguez	IQS School of Management
Anna Tena	Universitat de Lleida
Anna Vendrell	Universitat de Lleida
Josep Viñas	Universitat de Girona
Volker Zeng	International Controller Verein

Comitè Executiu

Ramon Bastida	Vicedegà de Recerca i Transferència de Coneixement de la UPF-Barcelona School of Management
Daniel Faura	President d'ACCID
Francesc Gómez	Coordinador de l'Agrupació de Professorat de Comptabilitat i Control de l'ACCID
Ana Quesada	Coordinadora d'ACCID

Índex

Sessions	13
Dijous, 3 de Juny de 2021	13
Conferència d'obertura	14
Actualización de situación del marco contable	14
Sessió introductòria als workshops de docència i recerca	15
Nou Marc Conceptual en el context de les Normes Internacionals (IFRS)	15
Workshop de docència i recerca I	19
Diferencias intergeneracionales en la gestión de la empresa familiar y su influencia en la rentabilidad	20
De la crisis financiera del 2008 a la crisis de la Covid-19: El largo proceso de transformación de la banca	22
Lideratge orgànic per a temps incerts	25
ETBO (Easy Teamwork Behaviour Observation): Como crear y gestionar equipos de alto rendimiento	27
Workshop de docència i recerca II	35
Mantenimiento permanente de los activos inmovilizados e inversiones inmobiliarias de empresas a valores reales de mercado. Solución compatible con las normas de registro y valoración del PGC	36
Harmful Complexity® i la seva concreció en Complexity Links®	38
The change in Goodwill and its effect on the financial statements and indicators of large companies	41

Workshop de docència i recerca III	43
Alisamiento de resultados, una metodología innovadora para su detección	44
El Triángulo del Fraude: Una aplicación práctica mediante el estudio de un caso	46
Relació entre crisis econòmiques, cracks borsaris i escàndols comptables	48
A investigação em Contabilidade Pública nos anos de 2010 a 2020: Uma análise bibliométrica	50
Workshop de docència i recerca IV	53
Supervivencia de las explotaciones agrarias familiares y la intención sucesoria	54
Sostenibilitat i impacte mediambiental del sector turístic: anàlisi aplicada al sector hotelier present a Catalunya	56
Análisis de las empresas de turismo rural en Cataluña y Galicia: rentabilidad económica y solvencia 2014 – 2018	59
L'immobiliari residencial a Catalunya en temps post-COVID. Un mercat irracional?	61
Sessions	65
Divendres, 4 de Juny de 2021	65
Conferència inaugural	66
Escenaris post-covid i propostes de futur (Catalunya 2022)	66
Conferències simultànies	66
Sessions de treball simultànies I	69
Sessions de treball simultànies II	75
Autors i ponents	78

SESSIONS

DIJOURS, 3 DE JUNY DE 2021

CONFERÈNCIA D'OBERTURA

Actualización de situación del marco contable

Moderadora: **Gemma Soligó** (RECC-CEC-CCJJCC/ACCID/Grant Thornton)

Ponent: **Santiago Durán** (President de l'ICAC)

Abstract

Amb una visió global sobre el present i sobre els aspectes relacionats amb les perspectives futures del Marc comptable i d'una forma més general i més ampla pel que fa a la informació de les empreses considerant que inclou tant la informació financera com la informació no financera o la que avui denominem informació de sostenibilitat que cada vegada tindrà major rellevància i el desenvolupament del qual tindrà un impacte molt significatiu tant en els professionals com en l'àmbit acadèmic relacionat amb la informació de les empreses, la conferència d'obertura de la mà del president de l'ICAC, va abordar els temes de la Reforma Comptable, com és l'armonització comptable, la reforma del Pla General de Comptabilitat, les novetats en l'àmbit internacional, la informació sobre sostenibilitat i les perspectives futures de la mateixa.

SESSIÓ INTRODUCTÒRIA ALS WORKSHOPS DE DOCÈNCIA I RECERCA

Nou Marc Conceptual en el context de les Normes Internacionals (IFRS)

Presentador: **Francesc Gómez** (President de l'Agrupació de Professorat de Comptabilitat i Control de l'ACCID)

Ponent: **Martí Garcia** (UB/CEC/ACCID)

Abstract

El Marc conceptual de la comptabilitat és el conjunt de fonaments, principis i conceptes bàsics el compliment dels quals condueix en un procés lògic deductiu al reconeixement i valoració dels elements dels comptes anuals. Representa la filosofia que dona sentit als comptes anuals de les empreses. Explica per què, per a què i com es presenta la informació financera per complir el seu objectiu de ser útil en la presa de decisions als usuaris. Els seus pronunciaments no són normatius, però serveixen per orientar l'òrgan emissor de normes, als preparadors de la informació i als que la fan servir.

La revisió del Marc Conceptual del 2010, propiciada per l'acord de Norwalk (Projecte de Convergència IASB – FASB) posa en evidència una major "perspectiva de l'inversor" en l'emissió dels estàndards comptables, i incorpora, elimina i modifica conceptes que tradicionalment han format part de la teoria comptable i de les normatives locals en zones com Europa o Iberoamèrica. Es va

suprimir el principi de prudència que fou substituït pel principi de neutralitat.

La prudència s'entén ara com la precaució a tenir en compte en realitzar judicis en condicions d'incertesa. El principi de prudència adoptat per l'IASB no recolza per tant l'asimetria en el reconeixement d'actius i passius, és a dir, el reconeixement d'actius amb un alt grau de certesa en comparació amb el reconeixement de passius en la mesura que siguin probables, confonen prudència amb neutralitat.

Fets essencials del nou Marc Conceptual segons l'IASB:

1. Marc integral

El nou Marc Conceptual per a la Informació Financera és un marc integral que aborda totes les qüestions més importants que l'IASB (International Accounting Standards Board) hauria de tenir en compte a l'hora d'establir els estàndards NIIF.

2. Confirma la finalitat d'aportar informació financera

El nou Marc Conceptual, confirma l'objectiu de proporcionar informació financera, d'acord amb la NIIF, com la provisió d'informació financera que sigui d'utilitat per als inversors i altres a l'hora de decidir proporcionar recursos a una empresa. Aclareix el paper que juga el treball administratiu en aquest objectiu.

3. Destaca la importància de lliurar informació sobre el rendiment financer

El nou Marc Conceptual, destaca que els inversors necessiten informació tant sobre el rendiment financer (ingressos i despeses) com sobre la situació financera (actius, passius i patrimoni net). També proporciona orientació sobre el lliurament d'informació sobre rendiment financer.

4. Millora els conceptes per al lliurament d'informació sobre actius, passius, ingressos i despeses

Les definicions d'actius i passius dins del nou Marc Conceptual se centren en els drets i obligacions d'una empresa.

El nou Marc Conceptual estableix que les decisions sobre quina informació proporcionar sobre actius, passius, ingressos i despeses s'han de basar en allò que sigui útil per als inversors.

5. Introdueix la guia de mesurament

El nou Marc Conceptual, explica com decidir quan s'han de mesurar els actius i els passius amb cost històric i quan s'han de mesurar a un valor actual. Afirmar que aquestes decisions s'han de basar en quina de les mesures proporcionaria informació útil als inversors.

6. Ajuda al Consell a establir estàndards, però no és un estàndard en si mateix

El nou Marc Conceptual proporciona eines actualitzades que ajudaran al Consell a establir els estàndards NIIF. Estableix les bases de les Normes, però no les fa invàlides.

WORKSHOP DE DOCÈNCIA I RECERCA I

NOU MARC CONCEPTUAL EN EL CONTEXT DE LES NORMES INTERNACIONALS (IFRS)

Presentador i moderador: Ramon Bastida
(UPF-Barcelona School of Management)

Diferencias intergeneracionales en la gestión de la empresa familiar y su influencia en la rentabilidad

Jordi Moreno

José Luis Gallizo

Universidad de Lleida

Abstract

Objeto: Analizar y comparar las empresas familiares de primera generación con las de segunda y posteriores generaciones a través de ciertas características relevantes para una mayor comprensión de la influencia sobre el negocio de una transición generacional.

Diseño/metodología: El estudio examina una amplia muestra de empresas familiares españolas identificada por el Instituto de Empresa Familiar de España que han proporcionado información sobre su estrategia de crecimiento, gobierno corporativo, profesionalización, estructura de propiedad, finanzas y resultados. Los datos financieros se han extraído de la base de datos SABI para el período 2016-2020.

Aportaciones y resultados: Los resultados demuestran que si bien las diferencias en cuanto a rentabilidad son pequeñas entre generaciones, si existen diferencias significativas en distintos ámbitos de la gestión que afectan al desempeño empresarial. El crecimiento empresarial tiende a ser inferior en las segundas y siguientes generaciones, quienes también presentan una mayor profesionalización de la gestión y una mayor tendencia a internacionalizarse. También se observan diferencias en cuanto a la estructura financiera.

Limitaciones: Es una limitación usar la rentabilidad como variable explicativa del desempeño, sería importante utilizar medidas de capital emprendedor (*Entrepreneurial Capital*) que permitiera aislar el talento del fundador de las habilidades necesarias para lograr la sostenibilidad de la organización.

Implicaciones prácticas: Los resultados de la investigación pueden tener una importancia práctica en la gestión de la internacionalización, el crecimiento y la promoción del desempeño en la etapa de sucesión intergeneracional.

Valor añadido: Este trabajo atiende a las diferencias intergeneracionales respecto al crecimiento empresarial y se ha extendido a una amplia y representativa muestra de empresas del tejido empresarial español, y analizando un período de tiempo de 5 años, no limitándose a una medición puntual en un año.

Palabras clave: Empresa familiar, diferencias intergeneracionales, rentabilidad, crecimiento, endeudamiento, internacionalización.

De la crisis financiera del 2008 a la crisis de la Covid-19: El largo proceso de transformación de la banca

Joan Anton Ros

UPF-Barcelona School of Management

Abstract

Propósito: Realizar un breve repaso de las principales regulaciones surgidas a partir de la crisis financiera del 2008 (Basilea II y III, MUS, MUR, EBA, IRB, estrés test) que ha posibilitado contar con un sistema financiero suficientemente capitalizado y con unos elevados excedentes de liquidez que, están permitiendo gestionar de una forma más eficiente la actual crisis de la Covid 19.

Es evidente que la actual crisis es diferente de la anterior, la cual estaba muy condicionada a una elevada exposición al sector inmobiliario por parte de las entidades de crédito, junto a una pésima estructura de financiación en los mercados financieros, generalmente a corto plazo. Pero fue a raíz de la pasada crisis cuando las autoridades monetarias iniciaron el proceso de saneamiento bancario necesario, al tiempo que establecieron el correspondiente marco regulador que debe garantizar la solvencia y liquidez futura de las entidades de crédito. Es evidente que sin este proceso regulatorio y de saneamiento previo, junto a la política de estímulos adoptada tanto por los bancos centrales como por los distintos gobiernos, la crisis actual de la Covid19 estaría siendo catastrófica en todos los sentidos.

Fuentes de información (marco teórico): La presente investigación consiste en una exhaustiva revisión de la normativa

desarrollada durante este periodo por los principales reguladores del sector bancario, tales como el Banco de España, Banco Central Europeo, Autoridad Bancaria Europea, Comité de Basilea, BIS, Junta Europea de Riesgo Sistémico.

También se han utilizado las distintas fuentes informativas disponibles acerca del sector, como son los estudios sectoriales y publicaciones de supervisión realizadas por el BE, BCE, AEBANCA y CECA.

Es cierto que la mayor parte de esta revisión de la normativa, se ha realizado de forma asidua y periódica a lo largo del periodo analizado, como consecuencia del proceso constante de actualización del material docente necesario para impartir mis clases de contabilidad bancaria, en los diferentes Master de la UPF-BSM. Es por esta razón que la información que se pretende presentar de forma sintética y divulgativa durante la conferencia está permanentemente actualizada, sobre la que incluso se hace mención de las pruebas de estrés de la banca europea (stress test) que está realizando actualmente la EBA y cuyo resultado se espera que se publique en 31 de julio del 2021.

Test que, en mi opinión vendrá a confirmar la resiliencia del sector para superar la crisis de la Covid19, incluso ante un escenario hipotético adverso, para el cual se ha proyectado una recesión prolongada durante los tres próximos años.

Sin embargo, este largo proceso de saneamiento bancario, ha tenido un alto coste para la sociedad, ya sea en términos de fondos públicos (rescates, sistema de protección de pagos, SAREB) como de puestos de trabajo (112.250 personas entre enero del 2009 y el 31 de diciembre del 2018, entre expedientes de extinción pactados, salidas voluntarias y prejubilaciones acordadas). Un proceso que también ha cambiado radicalmente el mapa bancario, que ha pasado de 55 entidades en 2009 a 10 en 2021 una vez se cierre el actual proceso de fusión entre Liberbank y Unicaja.

Resultados y aportaciones: A través de esta revisión se pretende constatar la solvencia actual de las entidades españolas (inferior a la media europea) para superar la presente crisis. Estos resultados se mostrarán en los términos requeridos por los acuerdos de Basilea III en cuanto a la composición de capital (capital nivel 1 y capital nivel 2), los principales riesgos bancarios (ponderados), así como por los requisitos específicos del regulador (BCE) para cada entidad de acuerdo al Pilar II de Basilea II.

También se evalúa la ratio de apalancamiento ajustado a los últimos cambios temporales debidos a la Covid19.

En cuanto a las aportaciones divulgativas adicionales, consistieron en proporcionar al público asistente, una guía orientativa que permitiera seguir de forma sintética y estructurada, cuales han sido las principales regulaciones de este periodo, así como un mayor conocimiento de los diferentes organismos que supervisan el sector bancario europeo.

Lideratge orgànic per a temps incerts

Lluís Balagué

Núria Arimany

UVIC-UCC

Abstract

Objecte: L'objectiu del treball és definir les característiques principals que ha de tenir un líder orgànic i com pot seguir les bases del Model Orgànic.

Aportacions i Resultats: Un líder orgànic situa l'Ésser Humà en el centre del seu focus d'atenció i li atribueix una dimensió holística. També considera l'organització un ésser viu, ja que en estar integrada de forma activa per éssers humans esdevé una entitat pròpia que en manté com a reflex una estructuració similar i conseqüentment, la mateixa dimensió holística.

Valor afegit: La coherència en la persecució de la Visió de l'empresa i la persistència en el manteniment dels seus Valors han de facilitar que les accions de l'organització impactin positivament en el seu entorn, aportant valor a la societat, a la cultura o al medi ambient. Els Valors es recullen en documents, però els fan possibles les persones. Un líder orgànic vetlla diàriament perquè ni les urgències del dia a dia, ni la pressió dels objectius ens facin perdre la perspectiva de la identitat institucional. La divisió estructural que proposa el Model Orgànic per analitzar les organitzacions (la seva pròpia cultura i identitat, persones, processos i recursos) facilita l'acompliment d'aquest propòsit.

Metodologia: La metodologia és exploratòria i consisteix en una cerca bibliogràfica sobre tipus de lideratges, fent un recorregut des de les primeres teories fins a les contemporànies, per centrar quines són les actituds que ha de tenir un líder que vulgui aplicar el Model Orgànic a la seva organització. La cerca també inclou totes les consideracions sobre les empreses com organismes vius i les aportacions que han realitzat els professionals que han utilitzat aquest model com a guia per a la transformació de persones i organitzacions.

Paraules clau: Lideratge orgànic, Model orgànic, organització viva, ètica empresarial, intel·ligència espiritual, economia humanista.

ETBO (Easy Teamwork Behaviour Observation): Como crear y gestionar equipos de alto rendimiento

Joan Anton Ros

UPF-Barcelona School of Management

Mireia Ros

UAB

Abstract

Propósito: Poner a disposición de las empresas, directivos, mandos intermedios, *headhunters*, responsables de diferentes ámbitos y técnicos en RRHH, una herramienta que permita formar y gestionar equipos de alto rendimiento de forma rápida y eficaz, a través de una plantilla (en formato APP) de observación de unos determinados comportamientos en las personas que, contribuyen de forma exitosa al trabajo en equipo.

La formación de un equipo de alto rendimiento o la propia voluntad de implantar una filosofía de trabajo en equipo en una organización, es una tarea que requiere de mucho esfuerzo, tiempo y recursos económicos, ya que trata de alinear los diferentes objetivos personales de cada uno de los miembros del equipo con los objetivos estratégicos y operativos de la empresa. Además, el propio proceso de convertir un “grupo de trabajo” funcional en un “equipo de alto rendimiento” requiere de una adecuada planificación, donde se espera que el líder tenga una actuación adecuada en cada una de las etapas de formación.

La eficacia de un equipo de alto rendimiento se basa en la capacidad de los líderes para gestionar miembros de un equipo con personalidades diferentes, donde cada uno de ellos aporte lo mejor de sí mismo y que a su vez ofrezca una perspectiva diferente para la resolución de problemas. La integración de esta variedad de perfiles, dota al equipo de una gran capacidad de adaptación y flexibilidad para poder afrontar los diferentes retos que plantea un entorno en constante transformación. Mediante el trabajo en equipo las organizaciones obtienen un efecto sinérgico donde el resultante como equipo es superior a la suma de contribuciones individuales.

Esta sinergia genera un alto valor económico para la empresa (mejora del clima laboral, mayor competitividad, retención del talento, innovación, calidad y mejora continua de los procesos).

Este aumento de valor justifica sobradamente los costes iniciales y el tiempo invertido en la formación de equipos de alto rendimiento. Nuestro objetivo es reducir este tiempo.

Diseño: El principal objetivo de la investigación es facilitar a los usuarios una herramienta para acelerar el proceso de selección de los miembros de un equipo, en base a unos comportamientos naturales de las personas que favorecen el trabajo en equipo, acorde con la teoría de los roles de equipo.

La presente investigación, es a su vez una actualización y también un proceso de mejora en la identificación de estos comportamientos observables, la mayoría de los cuales ya fueron propuestos originariamente en mi tesis doctoral “Análisis de roles de trabajo en equipo: un enfoque centrado en comportamientos” que defendí en Junio 2006 en la UAB, y que actualmente sigue siendo una de las 25 tesis más en TDX (Tesis Doctoral en Xarxa) www.tdx.cat/handle/10803/5449#page=1, con un total de 687.401 consultas (53.878 este año 2021).

Junto al propio proyecto investigativo se ha creado también una APP que, facilita a los usuarios (tanto a los expertos en RRHH, como personal de otros ámbitos, tales como jefes de equipo, mandos intermedios y propios empleados) la observación de estos comportamientos que favorecen el trabajo en equipo, mediante una iconografía y un lenguaje amable.

La presente investigación que se ha realizado sobre una muestra de 14 grupos trabajando en equipo, algunos de ellos mediante dinámicas de equipo a través de un entorno virtual como consecuencia de la Covid19, lo que nos ha permitido también probar la validez de esta aplicación en un contexto excepcional. Durante la investigación se han redefinido y mejorado algunos de los comportamientos encontrados inicialmente en la tesis.

La presente investigación además de los puntos comentados, sigue la misma pauta de investigación original, que tiene por objetivo:

- Describir los comportamientos, que nos permitan diferenciar modalidades de actuación de las personas cuando trabajan en equipo.
- Identificar algunos comportamientos desarrollados en una dinámica de grupo, que sean favorecedores del trabajo en equipo, y a su vez, observables por una persona ajena al grupo.
- Diferenciar los comportamientos de acuerdo a sus características, ya que, al analizar los roles, nos encontramos en la gran dificultad en establecer los límites del rol.

Marco teórico: La investigación se sustenta en la teoría de los roles de equipo. El concepto de rol o papel, ha sido definido por diversos autores (Linton, Yinder, Aritzeta y Ayestaran) como un conjunto de comportamientos esperados y atribuidos a alguien que ocupa una unidad social. Esta posición o puesto específico, define a su vez las responsabilidades del individuo a favor del grupo.

Vemos por tanto que el concepto de rol se basa en una “expectativa” de comportamiento del individuo en un equipo u organización.

A partir de este primer marco, se evidencia que para el buen funcionamiento de una organización y más concretamente de un equipo de alto rendimiento, es necesario que las personas tengan unos comportamientos asociados a un rol, que estén alineados con las expectativas creadas por las propias organizaciones o en su caso por el propio equipo, tales como: objetivos, valores, clima laboral, éxitos, innovación.

La teoría de los roles también propone en sus postulados que estos roles pueden ser naturales (inherentes a la persona) o aprendidos.

A través de nuestra investigación hemos constatado que las personas observadas durante las dinámicas de equipo, sí que tienen unos determinados comportamientos que son naturales, es por esta razón que las personas desarrollamos mejor y de forma más motivadora las tareas que más se ajustan a nuestra personalidad. Atendiendo a que el objetivo que persigue toda organización es conseguir sus objetivos, a través de un adecuado ajuste de estas personalidades, nuestro primer objetivo en la investigación fue el tratar de facilitar a los futuros usuarios una herramienta de observación que permita la rápida detección de aquellas personas que tenga estos comportamientos naturales que, son necesarios para el éxito de un equipo.

Siendo el objetivo final el obtener una guía donde queden agrupados en torno a unos pocos perfiles competenciales (roles de equipo) todos los comportamientos que resultan necesarios para crear y gestionar un equipo de alto rendimiento exitoso.

Esta guía con los comportamientos imprescindibles para un equipo de alto rendimiento, permite no solo la selección de perfiles competenciales, sino que también posibilita el autorreconocimiento

previo de las propias personas en la identificación de sus comportamientos “naturales” y a su vez conocer cómo mejorar los otros comportamientos “secundarios o aprendidos” que son necesarios para el equipo. Tal como hemos comentado, el concepto de rol es un patrón de conductas esperadas, por lo que cualquier persona podría ejercerlas, aunque no fuera su comportamiento natural en el caso de que fueran precisas para la organización.

La teoría de los roles de equipo desarrollada por algunos de los autores citados, busca lograr una combinación adecuada de roles funcionales y de equipo, que permita crear un equipo de alto rendimiento. Esta teoría nos proporciona un marco de comprensión en la adquisición de los roles, donde el Rol no es entendido como una propiedad adscrita al individuo por razones de estatus o por la función desempeñada en la tarea (rol funcional).

Más bien es un potencial constante accesible a los miembros que posean determinadas características, y que responde de forma flexible a las necesidades funcionales del equipo.

El estudio empírico, ha mantenido el mismo proceso de investigación inicial:

- Observación: de comportamientos a través de observación directa y de registros filmados (vídeos) (Denzin & Lincon, 2000; Patton, 1990; Silverman, 1993).
- A través del Atlas-ti (Muñoz, 2003).
- Análisis mixto: deductivo – inductivo.
- Grounded Theory. tratamos de “edificar” la teoría a partir de aquello descubierto (Pidgeon & Henwood, 1997; Glaser & Strauss, 1967).

Resultados: La presente investigación ha demostrado que para crear y gestionar un equipo de alto rendimiento o en su caso desarrollar una filosofía de trabajo en equipo en una organización, son

necesarios unos determinados comportamientos de equipo por parte de las personas.

Estos comportamientos deben ser ejercidos de forma inequívoca en las diferentes etapas de cualquier proyecto o de la tarea desarrollada para alcanzar el éxito del equipo. La teoría de los roles de equipo es totalmente consistente en este propósito.

En nuestra investigación hemos podido observar aquellos comportamientos de las personas que son necesarios en el trabajo en equipo, además estos comportamientos se han podido agrupar a través de 9 roles de equipo, que permiten la fácil identificación de aquellos perfiles competenciales requeridos en un equipo. Esta estructura de comportamientos agrupados en unos pocos roles ha de permitir a los futuros usuarios formar equipos de forma sencilla y eficaz, con una mejor comprensión sobre cuales son los perfiles y comportamientos que son necesarios para el trabajo en equipo.

La investigación ha podido constatar a su vez que, este proceso de identificación de comportamientos también se puede realizar a través de dinámicas de trabajo en un entorno virtual y remoto (zoom, adobe, teams). Por otra parte, a lo largo de la investigación hemos constatado acorde con la teoría de los roles que las personas tienen unos determinados comportamientos naturales. Comportamientos que, desarrollados con la intensidad y en el momento adecuados, favorecen la motivación y en “engagement” de estas personas con el proyecto empresarial.

Aportaciones a la investigación: Además de mejorar y constatar la vigencia y eficacia de los comportamientos observados en la investigación inicial (tesis doctoral), para esta ocasión se ha creado una Plantilla de Observación estructurada entorno a una APP, que facilita la observación de las personas trabajando en equipo, y a su vez facilitar la propia auto observación de las propias personas respecto

de sus contribuciones al equipo. Por otra parte, esta nueva investigación pone en valor los siguientes puntos:

- Mostrar un lenguaje más claro y unos comportamientos más unívocos, que ofrezcan un menor margen de interpretación.
- Ampliar el ámbito de conocimiento, para el profesional que lidera equipos, y que desconoce una terminología (roles de equipos) que le haría trabajar de forma más eficaz.
- Clarificar términos que permitan mejorar las políticas de Recursos Humanos (formación, el coaching y el desarrollo de competencias).
- Diseñar equipos ad-hoc más rápidamente, aprovechando el conocimiento previo acerca de las personas de su organización.

WORKSHOP DE DOCÈNCIA I RECERCA II

LA INFORMACIÓ FINANCERA COM EINA D'ANÀLISI DE SITUACIONS EMPRESARIALS

Presentadora i moderadora: Carme Viladecans
(UVIC-UCC)

Mantenimiento permanente de los activos inmovilizados e inversiones inmobiliarias de empresas a valores reales de mercado. Solución compatible con las normas de registro y valoración del PGC

José Carlos Balagué

Economista

Abstract

La aspiración de disponer de un balance con activos inmovilizados e inversiones inmobiliarias valorados a precios reales de mercado, permanentemente actualizados, es un desiderátum de empresas y auditores hasta hoy jamás alcanzado.

Lo que se viene a exponer es el resultado de un exhaustivo estudio sobre el modo, la forma, de disponer de los activos inmovilizados e inversiones inmobiliarias valorados a valores reales de mercado.

Para ello la propuesta está en ampliar el modelo contable con contabilidades dúplices o tríplexes, con balances integrados deducido de ellas, con inmovilizados actualizados a valores reales que, además, contemplen los actos jurídicos sin significación económica con riesgo latente, todo ello sin conculcar las normas de registro y valoración del PGC ni el marco normativo de información financiera de obligado cumplimiento, sino por el contrario, complementándolo.

Los resultados de la propuesta de operar con una contabilidad tríplex, sus ventajas, son óptimos. Para las empresas, cualquiera que sea su actividad y dimensión, disponer de balances integrados con valores

actualizados, permite mostrar a socios y bancos su situación financiera y patrimonial ajustada a la realidad.

Otra gran ventaja es que no es preciso convencer al ICAC de que admita el balance integrado y la consecuente memoria que de él se deduce, pues esto está implícitamente contemplado por el PGC (primera parte, marco conceptual de la contabilidad, 1 cuentas anuales) al disponer *“Cuando se considere que el cumplimiento de los requisitos, principios y criterios contables incluidos en este Plan General de Contabilidad no sea suficiente para mostrar la mencionada imagen fiel, se suministrarán ... (en la memoria) las informaciones complementarias precisas para alcanzar este objetivo”*.

Aun con todo será preciso hacer una propuesta formal al ICAC para que disponga una resolución para complementar las cuentas anuales con el balance integrado con el propósito de mostrar la imagen fiel veraz de las empresas, que sin disponer de ese balance integrado no es posible disponer de activos a valores reales por lo que la imagen fiel es falaz.

Harmful Complexity® i la seva concreció en Complexity Links®

Jordi Martí

Carme Coll

Ricard Puigferrat

UB

Abstract

El concepte de Harmful Complexity va totalment relacionat amb el de Complexity Links (enllaços de complexitat). Resulta que dins de totes les organitzacions es van generant relacions complexes. Això vol dir que les relacions deixen de ser entre només dos individus o en un àmbit més abstracte, relacions simples entre dues variables.

Quan aquests individus o variables tenen característiques diferenciadores que els fan no equivalents, perquè no pertanyen a la mateixa classe, per raons de jerarquia, les relacions deixen de ser simples. Si a més es van afegint individus al grup, caldrà anar verificant l'equivalència o jerarquia de cadascun. Això va complicant les relacions.

Les relacions entre cada individu generen un enllaç. Aquest enllaç pot tenir múltiples característiques bi-direccionalitat, uni-direccionalitat, intensitat, etc. Amb aquests enllaços es poden representar gràficament les relacions entre els individus i així arribar a cartografiar les relacions d'un col·lectiu.

La majoria dels empresaris exposen que les seves organitzacions van guanyant en complexitat mentre van guanyant amb rendibilitat.

Fins a arribar un punt on les relacions tenen tal nivell de complexitat que ja no augmenten la rendibilitat.

Arribats a aquest punt és quan s'identifica la complexitat tòxica. Es tracta de la complexitat que no ajuda que els enllaços entre els membres de la col·lectivitat siguin fluidos. Els complexity links serien aquells enllaços que demostren l'existència de complexitat tòxica, de harmful complexity.

La proposta que presentem introdueix la teoria matemàtica de grafos, que pot ser datada des dels treballs d'Euler al 1736, com a eina per anar detectant els complexity links i a partir d'ells diagnosticar sobre la harmful complexity. Aquesta teoria ha fet un gran salt endavant gràcies a la programació informàtica, especialment la programació per objectes. En aquest moment disposem d'eines computacionals molt potents que ajuden a representar i identificar les relacions de complexitat tòxica.

Mitjançant els conceptes de la teoria de grafos hem anat realitzant una sèrie de relacions matricials on s'estudia l'efecte del compliment normatiu (compliance) sobre les organitzacions empresarials. Amb aquestes representacions es poden anar comprovant determinats enllaços que són repetitius o que generen interferències que limiten el creixement de la rendibilitat. També es demostra que algunes d'aquestes regulacions normatives ja estaven incorporades de forma voluntària i eren una de les complexitats que augmentaven la rendibilitat.

Aquest mateix examen matricial s'ha realitzat entre les diferents àrees d'una empresa, des de l'àrea de producció fins a l'àrea de vendes. Totes les tècniques i tecnologies que intervenen dins les entitats socials si es disposen de la forma adequada, poden mantenir enllaços entre elles que facilitin la fluïdesa, la fortalesa de les relacions, l'eficiència d'aquestes.

Per tant, mitjançant el sistema d'anàlisi correcta i un programari adequat es pot aconseguir una identificació de la complexitat tòxica. Es poden aïllar els enllaços de complexitat tòxica i es poden millorar les estructures socials per tal que amb els mínims canvis es pugui augmentar la rendibilitat de les organitzacions socials.

Palabras clave: Complejidad nociva, Eslabones de complejidad, Conductores de complejidad, Costes de complejidad, Pérdidas por complejidad, Riesgos por complejidad, Matriz económica de complejidad, Pérdida económica por complejidad, Riesgo económico por complejidad, Perímetros de cumplimiento normativo, Índice de complejidad nociva empresarial, Deconstrucción de complejidad, Big Data de datos económicos.

The change in Goodwill and its effect on the financial statements and indicators of large companies

Lurdes Silva

V nia Nat rcia Gonçalves

Paula Maria Cortez

Isabel Margarida Francisco

IPCA

Abstract

Purpose: Financial statements are the main means of communication of companies with the various stakeholders. The indicators, based on the financial statements, reflect an economic and financial meaning, being a means of the analysis of the situation of the company's situation. This work aims to analyse the impact that the normative change in the treatment of goodwill, instituted by Decree-Law no. 98/2015, of 2 June, had on the presentation of the balance sheet, on the results and the indicators of large Portuguese companies.

Design/methodology/approach: A quantitative analysis was carried out on the financial statement figures, taken from the SABI (Iberian Balance Sheet Analysis System) database, of 428 large Portuguese companies for the period 2012-2019. Parametric statistical tests were carried out to assess the impact of the regulatory change, in force from 2016, on the financial statements and indicators of large Portuguese companies.

Findings: Despite the confirmation of a change in the value of goodwill after the return of the amortization policy, the financial statements are not affected by this regulatory change. Also, the economic and financial indicators were not affected by the return of goodwill amortization in the accounts of large companies from 2016.

Practical implications: This study seeks to have a contribution to the literature on goodwill so that we continue to study this component that is significant in the financial statements of companies, but which also contains a high degree of subjectivity both in its recognition and, especially, in its measurement.

Originality/value: Goodwill is one of the most studied subjects in the scientific literature in the accounting area. However, the standardizing bodies have not yet found a criterion that reveals, with objectivity and relevance, its recognition and measurement, continuing to be considered a component of financial statements that presents little reliability and trustworthiness.

Keywords: goodwill, indicators, financial statements, large companies, Portugal.

JEL codes: G32, O34.

WORKSHOP DE DOCÈNCIA I RECERCA III

ANÀLISI SECTORIAL

Presentador i moderador: Llorenç Bagur
(UPF-Barcelona School of Management)

Alisamiento de resultados, una metodología innovadora para su detección

Jéssica París

EAE Business School

Pilar Curós

UB

Abstract

Purpose: The objective of this research is to develop an innovative methodology with which to detect income smoothing. By income smoothing we refer to the set of accounting practices aimed at improving results provided to the markets by reducing the fluctuations caused by a company's economic activity. This research stems from the assumption that, up until now, methodologies for the detection of smoothing companies have been loss-making.

Design/Methodology/approach: This innovative methodology overcomes shortcomings in previous methods by laying out an objective and effective instrument for smoothing methods detection. In this study all the disadvantages of the previous existing methods have been identified and considered. Each of the deficiencies have been covered, and the final the resulting methodology can identify smoothing societies with greater reliability.

Findings: This methodology has been empirically tested using a sample composed of companies listed on the Spanish Stock Exchange. The study concluded that around 30% of the companies in the sample smoothed their incomes throughout the period studied.

Originality/value: With this work we seek to offer a twofold scientific contribution. In the first place we have developed a new methodology for the detection of smoothing societies. To do this, the existing methodologies were studied and their strengths and weaknesses were identified. Then, our own methodology was developed in which these strengths were taken into account and any manifest weaknesses were resolved. Unlike other methodologies this research is not based on predictive models, but on the use of the data provided by each of the entities analysed.

Keywords: Earnings management - Income smoothing – Listed companies.

JEL Codes: G30, M21, M40.

El Triángulo del Fraude: Una aplicación práctica mediante el estudio de un caso

Núria Villaescusa

UIC

Oriol Amat

UPF-BSM

Abstract

Este trabajo de investigación aplica el modelo del triángulo del fraude en un caso convicto de fraude contable. La investigación define y aplica cada uno de los elementos del triángulo del fraude en el caso concreto objeto de investigación, Pescanova. Encontramos que existen tanto incentivos/presión para la comisión del fraude, así como oportunidades y obtenemos evidencia del proceso de racionalización, mediante el estudio de las declaraciones del presidente de la compañía aparecidas en la prensa.

Metodología: La metodología utilizada en este trabajo de investigación es el estudio de un caso real convicto de fraude contable. Se establece un marco teórico utilizando los distintos elementos del triángulo del fraude y se analiza cómo estos elementos están presentes en un caso real de fraude contable.

Resultados: Del análisis realizado observamos que cuando el fraude se realiza en colaboración de varios agentes, internos y externos a la compañía, el uso del triángulo del fraude desde un punto de vista heurístico, es limitado. Los distintos elementos de control, aunque existen, se crean a propósito con el fin de articular el fraude.

Limitaciones: El estudio de casos tiene la limitación de que no es generalizable. Los resultados obtenidos hacen referencia al caso objeto de estudio.

Implicaciones prácticas: Los resultados obtenidos pueden ayudar a ampliar el enfoque de estudio en otros casos de fraude, especialmente en el caso de que se sospeche que ha sido cometido en colaboración de varios miembros de la organización o con la ayuda de agentes externos.

Palabras clave: Fraude, Fraude contable, Triángulo del fraude, colusión.

Códigos JEL: M41, M42, K42.

Relació entre crisis econòmiques, cracks borsaris i escàndols comptables

Pilar Lloret

Núria Arimany

UVIC-UCC

Abstract

Aquest treball investiga les relacions entre les crisis econòmiques i els cracks borsaris amb els escàndols comptables. Per a això, s'analitzen en els últims quaranta anys els principals escàndols comptables, les crisis econòmiques i els cracks borsaris produïts en aquest període. Les evidències obtingudes permeten afirmar que els anys de crisis econòmiques van acompanyats de més episodis d'escàndols comptables.

Metodologia: S'identifiquen els escàndols comptables que han tingut un impacte mediàtic rellevant al llarg dels últims quaranta anys. A continuació, s'analitzaran el període en el qual es va dur a terme cada frau comptable i les característiques de cadascun d'ells. També es relacionaran amb l'evolució de l'economia i de la Borsa.

Aportacions i resultats: Les evidències obtingudes permeten afirmar que els anys de crisis econòmiques van acompanyats de més episodis d'escàndols comptables.

Limitacions: Les *limitacions* del treball exploratori es concreten a haver analitzat només escàndols que han estat informats en webs en castellà i anglès. Per tant, la mostra pot estar esbiaixada donant més pes a empreses de països anglosaxons i de llengua castellana. I, en

segon lloc, analitzar una mostra amb un nombre reduït d'empreses (53) segons els criteris de cerca que s'han utilitzat.

Implicacions pràctiques: Es tracta d'una conclusió rellevant en l'actualitat ja que a conseqüència del coronavirus s'ha produït una important crisi econòmica. Per això, si es repeteix el patró de les últimes dècades seria esperable que en els pròxims anys surtin a la llum més escàndols comptables.

Implicacions socials: Les conclusions obtingudes, són de gran rellevància per als diferents usuaris de la informació financera de les empreses, ja que a causa de la crisi econòmica provocada pel Covid, en els pròxims anys hauran d'extremar les seves precaucions en relació amb la informació financera.

Paraules clau: Crack borsari, Crisi econòmica, Engany comptable, Escàndol comptable, Manipulació comptable.

Codis JEL: M41, M42.

A investigação em Contabilidade Pública nos anos de 2010 a 2020: Uma análise bibliométrica

Susana Rua

Rui Silva

Patrícia Quesado

IPCA

Abstract

Objeto: Perante as recentes reformas da contabilidade pública, impulsionadas por fatores como a necessidade de comparabilidade da informação a nível internacional e de credibilidade das contas públicas, e que visam responder e acompanhar o atual processo de harmonização internacional deste sistema contabilístico, a investigação nesta área do conhecimento tem ganho sucessivamente importância, nas mais diversas temáticas. Assim, este trabalho tem por objetivo efetuar uma análise bibliométrica da investigação em contabilidade pública no período de 2010 a 2020.

Diseño/metodología: Estudo bibliométrico efetuado aos artigos publicados na área da contabilidade pública e nas bases de dados *Web of Science* e *Scopus*, entre 2010 e 2020.

Aportaciones y resultados: Concluimos que apenas foram publicados 117 artigos sobre contabilidade pública, nestas bases de dados, sendo os artigos de 2010, 2013 e 2014 os mais citados. Verificamos ainda que as revistas com maior impacto nas publicações relacionadas com esta área de conhecimento são a *Behavioral Research in*

Accounting, o *Journal of Business Ethics* e a *Auditing-A Journal of Practice & Theory*. No entanto, a revista *Behavioral Research in Accounting* lidera na grande maioria dos indexes de impacto. No que diz respeito aos países e universidades com maior número de publica es destacam-se na liderança os EUA e respetivas universidades de *Clemson University*, *University of Mississippi* e *University of Valle*, seguindo-se a China e a Col mbia.

Valor a adido: Esta análise bibliométrica apresenta um contributo importante na medida em que permite que os investigadores desta  rea percebam em que ponto se encontra a investiga o sobre contabilidade pública e possam tomar decisões de investiga o futura, de forma a colmatar os *gaps* de investiga o ainda existentes.

Palabras clave: Análise bibliométrica, contabilidade pública, investiga o.

Códigos JEL: M40; M49.

WORKSHOP DE DOCÈNCIA I RECERCA IV

L'IMPACTE DE LA SITUACIÓ FINANCERA ACTUAL, MODELS DE VALORACIÓ I TRANSFORMACIÓ EMPRESARIAL

Presentadora i moderadora: Dolors Plana (UOC)

Supervivencia de las explotaciones agrarias familiares y la intención sucesoria

Manel Plana

José Gallizo

Universitat de Lleida

Jéssica París

EAE Business School

Pilar Curós

UB

Abstract

Purpose: Analizar la intención de asumir la gestión y la titularidad de la Explotación Agraria Familiar en un contexto de cambio generacional.

Design/methodology/approach: Mediante una encuesta dirigida a los estudiantes de las escuelas agrarias de Cataluña. se han realizado 2 aproximaciones a la intención sucesoria: una basada en el análisis inferencial comparativo sobre la intención sucesoria y los factores de intención del encuestado y otra, mediante un análisis factorial, con el fin de establecer las dimensiones que explican la relación entre intención sucesoria y riqueza socioemocional.

Findings: Los resultados muestran que la intención de asumir la gestión y la titularidad de la Explotación Agraria Familiar (EAF), aumenta con el interés del individuo de crear su propio negocio, de su capacidad para gestionar la finca y de la inclinación emocional de continuar con el legado familiar.

Research limitations/implications: El trabajo se limita a las respuestas que afectan al interesado en la transición generacional y su opinión sobre la riqueza socioemocional de la empresa.

Practical implications: Las implicaciones de este estudio para la práctica se refieren a las acciones que pueden adoptar los progenitores y familiares de mayor edad respecto a las futuras generaciones para incorporar el deseo de sucesión y facilitar la supervivencia de las explotaciones agrarias familiares.

Originality/value: Este trabajo es pionero en relacionar la intención sucesoria y la riqueza socioemocional con tres dimensiones que miden las dotes afectivas básicas de una familia para derivar el control de una empresa.

Aporta un valor de representatividad de la muestra utilizada en la que se incorporan todas las escuelas agrarias de Cataluña.

Sostenibilitat i impacte mediambiental del sector turístic: anàlisi aplicada al sector hotelier present a Catalunya

Núria Arimany

Xavier Ferràs

Juan José Gómez

UVIC-UCC

Abstract

Objecte: Aquest document pretén analitzar i determinar les polítiques de reducció de l'impacte mediambiental de la indústria hotelera present a Catalunya entre el 2018 i 2020, identificant els punts principals que sota criteris acadèmics són més rellevants dintre de l'entorn turístic.

Disseny/metodologia: L'estudi està basat en una anàlisi exploratòria a partir de les dades de la base de dades SABI (Sistema d'Anàlisi de Balanços Ibèrics) del sector hotelier present a Catalunya. Amb el llistat de les dades dels principals grups hotelers i hotels amb seu principal o delegació a Catalunya, a posteriori, s'ha realitzat una investigació dels llocs web de les principals empreses del sector cercant les informacions que donen les pròpies companyies en l'àmbit de la sostenibilitat mediambiental.

Aportacions i resultats: El camp del turisme sostenible i els indicadors de l'impacte mediambiental, consum d'energia, consum d'aigua i generació de residus, del sector hotelier és cada cop més important de tots els actors involucrats en el sector, des de la

propietat, inversors i cada vegada més pels clients, a més el contingut i la forma de comunicar per part del sector hotelier esdevé un element crític per poder transmetre les polítiques mediambientals a aquests grups d'interès.

Limitacions: El fet de fer servir fonts de dades indirectes i la dificultat, dintre dels grans grups hotelers, per trobar dades d'una instal·lació concreta pot produir desviacions, a més és difícil arribar a una concreció que seria molt interessant. A més, a l'hora de revisar la literatura només s'ha fet servir Scopus com a única base de dades, aquest fet pot produir que hi hagi certs articles científics que no hagin estat inclosos i que puguin ser importants per l'objectiu a aconseguir.

Implicacions pràctiques: Determinar i conèixer les polítiques mediambientals del període analitzat, 2018 a 2020, del sector hotelier pot ajudar a la pròpia indústria hotelera a millorar la sostenibilitat del seu desenvolupament mediambiental i fer-lo més atractiu per totes les parts interessades.

Implicacions socials: L'estudi denota la importància de les polítiques mediambientals per part de la indústria hotelera. Si bé en molts establiments i grups hotelers ja s'apliquen estratègies per avaluar i reduir l'impacte mediambiental, encara hi ha un llarg camí a recórrer i sobretot es pot millorar la comunicació, a tots els stakeholders implicats. Una dada important és la creixent sensibilitat dels grups d'interès de la indústria hotelera en aspectes de millora de l'impacte mediambiental.

Valor afegit: L'enfocament per determinar el grau d'implicació del sector hotelier en la sostenibilitat mediambiental i la seva transparència en la comunicació del mateixos, permetent entendre la importància de la bona comunicació i la constant comparació dels índex amb altres establiments i grups del sector, és el que finalment ajudarà a millorar tots els processos implicats i resultarà en un menor impacte final. Tot i que aquesta predisposició a millorar el seu impacte mediambiental, ja

ha arribat al sector hotelier català, és un procés de millora contínua per fer els seus productes i serveis més interessants pels seus grups d'interès.

Paraules clau: sostenibilitat, impacte mediambiental, comunicació, transparència, turisme, hotel, indústria hotelera.

Codis JEL: Q01, Q51, Q53, Q56.

Análisis de las empresas de turismo rural en Cataluña y Galicia: rentabilidad económica y solvencia 2014 - 2018

Elisabet Saus

M. Àngels Farreras

Germà Coenders

UdG

Núria Arimany

UVIC-UCC

Abstract

Objeto: Se pretende analizar la rentabilidad económica y financiera, la solvencia y otros parámetros que miden la salud de las explotaciones catalanas y gallegas de turismo rural en 2014 y 2018.

Diseño/metodología: Se utiliza la metodología denominada análisis de datos composicionales en el análisis de estados financieros sectorial. Por mucho que las ratios financieras disfruten de una aceptación casi universal en diagnósticos a nivel de una sola empresa, el análisis a nivel sectorial inevitablemente implica someter las ratios a técnicas estadísticas, los supuestos de las cuales son sistemáticamente violados por las ratios, que suelen tener problemas de asimetría, no normalidad, no linealidad y valores atípicos, entre otros. Igual como las ratios contables, el análisis de datos composicionales sitúa la pregunta de investigación en la importancia relativa de unas magnitudes para con otras, y no en sus valores absolutos, al tiempo que resuelve los problemas estadísticos de las ratios clásicas.

Aportaciones y resultados: Las empresas catalanas tienen mayor rotación y apalancamiento. En ambas regiones el margen y la rentabilidad promedios son negativos aunque la situación mejora algo en 2018. El llamado biplot composicional permite hacer diagnósticos de empresas individuales y trazar sus trayectorias en el tiempo. Un análisis de conglomerados ofrece tres grupos que difieren en rotación y apalancamiento, pero los tres con margen y rentabilidad promedios negativos.

Limitaciones: Las limitaciones que nos encontramos en este trabajo vienen provocadas por la falta de empresas constituidas en forma de sociedad mercantil que, por tanto, no se encontraban en las bases de datos que trabajan con la información derivada de los registros mercantiles locales. La mayoría de propietarios estaban dados de alta como autónomos agrarios, con lo que no era necesario que presentara libros contables.

Valor añadido: El artículo presenta uno de los primeros estudios de viabilidad económica de empresas de turismo rural basado en datos contables y uno de los primeros con la metodología composicional, que ofrece gráficos ricos en información cuya construcción es inmune a los problemas estadísticos de las ratios clásicas.

Palabras clave: Turismo rural, Solvencia, Rentabilidad, Datos Composicionales (CoDa), Análisis DuPont.

Códigos JEL: C49, M41, Z31, Z33.

L'immobiliari residencial a Catalunya en temps post-COVID. Un mercat irracional?

Joan Carles Amaro

Núria Arimany

UVIC-UCC

Abstract

Objecte: L'estudi pretén determinar l'impacte en els preus de venda del mercat immobiliari residencial de Catalunya a l'any 2020 arran de la pandèmia, posant en evidència la irracionalitat del mercat segons la zona geogràfica analitzada.

Disseny/metodologia: La metodologia consisteix en un estudi exploratori de la bibliografia acadèmica dels darrers anys, especialment del 2020 i l'anàlisi descriptiva dels preus de compravenda publicats per institucions reconegudes (Col·legi de Registradors de la Propietat i Generalitat) per evidenciar el comportament irracional dels preus del residencial durant la primera etapa de la crisi de la COVID-19, que va del març a desembre del 2020.

Aportacions i resultats: L'aplicació d'aquest estudi pretén posar en relleu el comportament irracional del mercat immobiliari davant un fet inesperat i d'impacte significatiu per l'economia d'empreses i famílies, com ara la COVID-19. El canvi de paradigma i excepcionalitat del moment per promotors, clients i Administració Pública obliga a la reflexió als diferents actors del sector immobiliari en el futur immediat (i potser també a llarg termini), valorant la racionalitat econòmica del seu comportament. En un sector tan ampli

i divers com és l'immobiliari, s'analitza el mercat residencial, doncs per sí mateix és força heterogeni i inclou submercats diferenciats.

Després de fer una relació de l'estat de l'art en quant a les variables que condicionen l'evolució dels preus i la racionalitat del sector immobiliari, l'estudi estableix els efectes de la pandèmia durant el 2020 sobre el valor de mercat dels habitatges a Catalunya. Aquesta anàlisi posa en relleu, la heterogeneïtat de la resposta davant la pertorbació econòmica viscuda, i, d'altra banda, manifesta la mínima correlació amb factors tradicionalment lligats a l'evolució del mercat residencial, com ara la demografia, l'esforç en l'adquisició de l'habitatge o l'activitat del mercat entre d'altres.

Aquest fet ens fa pensar en una certa irracionalitat del comprador quan pren la decisió d'invertir en el sector residencial. A més a més, les yields (paràmetre de mercat que relaciona rendes i preus de compravenda, que podria assimilar-se a una rendibilitat bruta per dividend), presenten valors realment baixos.

Limitacions: Donat que encara no ha transcorregut més que un any des de l'inici de la pandèmia i atés que algunes de les dades que s'han treballat a l'estudi (com ara preus de compravenda o nombre de transaccions, per exemple) es publiquen a nivell municipal amb una freqüència trimestral, hem treballat amb els valors de desembre de 2020, i, per tant, això suposa mesurar l'impacte de la COVID-19 durant només 9 mesos.

Fins i tot, en el cas dels lloguers, la freqüència de publicació del valor promig de les rendes per metre quadrat a cada municipi és anual (encara no estan disponibles els valors del 2020) i no es publiquen valors més que per l'Àrea Metropolitana de Barcelona. A conseqüència d'aquest fet, s'han utilitzats els valors que facilita el portal immobiliari idealista.com, amb valors d'oferta, que no de mercat.

Valor afegit: Aprendre quin potencial efecte tindrà la crisi de la pandèmia en la valoració d'immobles i especialment en la valoració d'habitatges per tal d'intuir les noves tendències del sector, arran de la crisi de la COVID-19.

Paraules clau: Real Estate, Covid-19, Housing, Price, Rent, Determined residential price, Irrational, bubble, Behavioural, Location.

Codis JEL: L74; L85; A1; D4.

SESSIONS

DIVENDRES, 4 DE JUNY DE 2021

CONFERÈNCIA INAUGURAL

Escenaris post-covid i propostes de futur (Catalunya 2022)

Presentador i moderador: **Carlos Puig de Travy** (CEC/ACCID/REA)

Ponent:

Victoria Alsina (Consellera d'Acció Exterior i Transparència de la Generalitat de Catalunya i Catalunya 2022)

CONFERÈNCIES SIMULTÀNIES

A) Coneixements, Competències i Habilitats dels futurs professionals de l'àmbit comptable i financer

Presentador i moderador: **Daniel Faura** (President d'ACCID)

Ponents:

Esther Casademont (HUNIVERS PEOPLE HUB)

David Ollé (Wolters Kluwer)

B) ELS FONS EUROPEUS per la recuperació econòmica post COVID

Presentador i moderador: **Omar Garzesi** (Crowe)

Ponents:

Abraham Arcos (CECOT)

Felip López (ZABALA INNOVATION CONSULTING)

C) El final del principio de la Información no Financiera o Informes de Sostenibilidad: pasado, presente y futuro

Presentador i moderador: **Xavier Subirats** (CEC/ACCID)

Introducció: **Salvador Marín** (EFAA for SMEs/EC-CGE)

Ponents:

Esther Ortiz (CGE-EC/EFAA for SMEs/EFRAG)

Patricia Reverter (CCJCC/KPMG)

SESSIONS DE TREBALL SIMULTÀNIES I

Sessió 1: L'aplicació de la reforma comptable 2021

Presentador i moderador: **Martí Garcia** (CEC/ACCID)

Ponents:

Gemma Soligó (RECC-CEC-CCJCC/ACCID/Grant Thornton)

Xavier Osés (CEC/ACCID/APC/UB)

Xavier Sentís (CEC/ACCID/APC/UAB/URV)

Sessió 2: La importància dels intangibles en la creació de valor de l'empresa

Presidenta: **Montserrat Casanovas** (CEC/ACCID)

Introductor: **Julià Manzanas** (CEC/ACCID)

Ponents:

Josep M. Viedma (CEC/ACCID)

Laura Sallent (CEC/ACCID)

Abstract

Objecte: Analitzar la importància dels intangibles a l'hora de crear valor dins de l'empresa, i conèixer els mètodes per mesurar-los.

Disseny/metodologia: En primer lloc s'ha contextualitzat la temàtica utilitzant les referències bibliogràfiques més rellevants i s'ha estudiat l'evolució de la ràtio *Market Value / Book Value* per descobrir

el valor agregat dels intangibles, en el mercat de valors espanyol pel període 2000-2019. També s'ha comptat amb la participació de tres casos pràctics.

Aportacions i resultats: Resum actualitzat dels mètodes de valoració dels intangibles i anàlisi dels principals *Key Performance Indicators* (KPI) per mesurar el valor, així com l'estudi de tres casos pràctics d'Espanya i Estats Units.

Limitacions: Manca d'informació no financera publicada.

Implicacions pràctiques: El coneixement dels intangibles empresarials és fonamental per preveure el valor actual i futur de l'empresa. Coneixement del valor dels intangibles empresarials per prendre decisions corporatives. Ús dels intangibles per la cerca de finançament.

Implicacions socials: Suport per a la realització d'inversions basades en criteris ESG (*Environmental, Social and Governance*).

Valor afegit: Posar en evidència la importància dels intangibles en el camp de la valoració d'empreses en general, i en particular en les intensives en coneixement, tecnològiques i innovadores.

Paraules clau: Intangibles, capital intel·lectual, valoració d'empreses, informació no financera, comptabilitat, *Integrated Reporting*, ESG (*Environmental, Social and Governance*), KPI (*Key Performance Indicators*).

Codis JEL: E22, O34, M41, Q56.

Sessió 3: La medida y la gestión del impacto social de las organizaciones

Presentador i moderador: **Eduard Barcons** (Caixa d'Enginyers)

Ponents:

José Luis Retolaza (Universidad del País Vasco)

Leire San-José (Universidad del País Vasco)

Erola Palau (UPF-Barcelona School of Management)

Sessió 4: Reflexions sobre les noves tendències d'RSE

Presentador i moderador: **Xavier Cardona** (CCJCC)

Ponents:

Josep Maria Canyelles (Vector 5)

Àngels Pes (CEI International affairs)

Joan Fontrodona (IESE Business School)

Sessió 5: La ISO37301, norma internacional de Sistema de gestió de Compliance (certificable)

Presentador i moderador: **Albert Salvador** (WCA)

Ponents:

Iván Martínez (WCA/Intedya)

Paloma López (WCA)

SESSIONS DE TREBALL SIMULTÀNIES II

Sessió 1: Impactes fiscals recents a considerar: Covid-19 i Reforma Comptable

Presentador i moderador: **Santiago Doce** (Economista)

Ponents:

Carlos Ramírez (Bufete Cuatrecasas)

José Manuel Lizanda (AEAT Catalunya)

Sessió 2: Nou Reglament d'Auditoria

Presentador i moderador: **Eva Aldeguer** (CEC/CCJCC)

Ponents:

Francesc Garreta (CEC)

Rosa Puigvert (CCJCC)

Sessió 3: La col·laboració público-privada en l'exercici de l'auditoria pública en l'àmbit local, a partir de l'aprovació del RD 424/2017

Presentador i moderador: **Marcel Casany** (Activa Auditoria & Consultoria)

Ponents:

Pere Ruiz (Faura Casas)

Petra Sáiz (CCJCC)

Sessió 4: Digitalización y optimización de los procesos contables entre el despacho y la pyme

Presentador i moderador: **Bernat Pons** (COGAC)

Ponents:

Oriol López (Asesor de empresarios y mentor de profesionales)

Javier Osoro (Consultoría y asistencia empresarial Auxpyme)

Elia Urgell (Accounting & Tax Product Manager en Wolters Kluwer)

AUTORS I PONENTS

Alsina, Victoria	66
Amaro, Joan Carles	61
Amat, Oriol	46
Arcos, Abraham	67
Arimany-Serrat, Núria	25 , 48 , 56 , 59 , 61
Balagué, José Carlos	36
Balagué, Lluís	25
Canyelles, Josep Maria	72
Casademont, Esther	66
Coenders, Germà	59
Coll, Carme	38
Cortez, Paula Maria	41
Curós, Pilar	44 , 54
Durán, Santiago	14
Farreras, M. Àngels	59
Ferràs, Xavier	56
Fontrodona, Joan	72
Francisco, Isabel Margarida	41
Gallizo, José Luis	20 , 54

Garcia, Martí	15
Garreta, Francesc	76
Gómez, Juan José	56
Gonçalves, Vânia Natércia	41
Lizanda, José Manuel	76
Lloret, Pilar	48
López, Felip	67
López, Oriol	77
López, Paloma	73
Martí, Jordi	38
Martínez, Iván	73
Moreno, Jordi	20
Ollé, David	66
Ortiz, Esther	67
Osés, Xavier	70
Osoro, Javier	77
París, Jéssica	44 , 54
Palau, Erola	72
Pes, Àngels	72
Plana, Manel	54
Puigferrat, Ricard	38
Puigvert, Rosa	76

Quesado, Patrícia	50
Ramírez, Carlos	76
Reverter, Patricia	67
Retolaza, José Luis	72
Ros, Joan Anton	22, 27
Ros, Míreia	27
Rua, Susana	50
Ruiz, Pere	77
Sáiz, Petra	77
Sallent, Laura	70
San-José, Leire	72
Saus, Elisabet	59
Sentís, Xavier	70
Silva, Maria de Lurdes	41
Silva, Rui	50
Soligó, Gemma	70
Urgell, Elia	77
Viedma, Josep M.	70
Villaescusa, Núria	46

PUNT DE TROBADA

per a la promoció de les millors pràctiques en
COMPTABILITAT I INFORMACIÓ FINANCERA

ACCID

Associació
Catalana de
Comptabilitat i
Direcció

Compta amb més de 11.000 **socis** i més de 235 **socis protectors**, entre els quals hi ha col·legis professionals, universitats i escoles de negocis, associacions, cambres de comerç i corporacions, auditories, consultories, gestories, empreses i organitzacions.

COMISSIONS DE TREBALL

- Agrupació de Professors de Comptabilitat i Control
- Comptabilitat de Cooperatives
- Comptabilitat de Gestió
- Comptabilitat (CEC)
- Comptabilitat i Fiscalitat
- Comptabilitat Pública
- Intangibles (CEC)
- Organització i Sistemes d'Informació (CEC)
- Responsabilitat Social (CEC)
- Valoració d'Empreses

SERVEIS

- Conferències
- Consultes tècniques gratuïtes
- Publicacions
  - Manuals, documents tècnics, i de recerca
  - Newsletter setmanal
  - Revista de Comptabilitat i Direcció
  - European Accounting Management Review
  - Lliurament gratuït o amb descompte de llibres
- Networking i xarxes socials
- Premis i ajuts a la recerca
- Congrés bianual i jornades

ACCID

Gal·la Placidia, 32 planta 4 Edifici Col·legi d'Economistes de Catalunya. 08006 Barcelona
Tel.: 93 416 16 04 extensió 2019. info@accid.org www.accid.org

Col·legis Fundadors:

Col·legi de Censors Jurats de Comptes de Catalunya
EL C01/L361

Sponsors:

Suports Institucionals:

LA TECNOLOGÍA, NUESTRA ALIADA FRENTE AL CAMBIO

Jordi Heredia y Antonio de Orellana, Partners en OLA Accounting

Ola Accounting ofrece una solución única diseñada conjuntamente con sus partners, firmas líderes en Europa en Cloud Accounting, que simplifica y automatiza enormemente el trabajo contable y aporta absoluta seguridad y confianza en la protección de los datos. Los Partners de OLA, nos cuentan los cambios que han realizado en los últimos años y cómo han apostado por VISMA I Yuki, para seguir creciendo.

Según vosotros, ¿Cómo cambiará la profesión del asesor dentro de 5 años?

El futuro está marcado por las nuevas tecnologías a través de una filosofía que ya a día de hoy es muy diferente a las tareas del asesor tradicional. Hoy en día, el asesor ya no pica facturas y no se encarga "solamente" de realizar la contabilidad del cliente sino, que le asesora. Este cambio se ha venido instalando con las herramientas tecnológicas pero también por las nuevas demandas y prioridades por parte del cliente.

“Como contables, no nos gusta contabilizar facturas, a nuestros clientes tampoco, por eso, lo hemos automatizado para ambos”

Para ponernos en contexto, ¿Cuáles son los 3 desafíos a los que se suele enfrentar el asesor a diario?

Los mayores problemas a los que nos enfrentamos son: la falta de tiempo, de personal y los picos de trabajo. Nuestro trabajo puede llegar a ser frustrante y estresante. Por ello, las herramientas digitales nos han permitido darle una vuelta a lo que es "llevar la contabilidad" de una amplia cartera de clientes. Muchos despachos siguen reacios a digitalizarse, pero la realidad es que nos ha permitido lidiar con estos desafíos. Hemos encontrado una forma *"de hacernos la vida más fácil dentro del despacho pero también la de nuestros clientes."* Y si nos ponemos en el contexto actual, el mayor reto es la resistencia al cambio.

“ El futuro de nuestro despacho reside en ser decisivos a la hora de realizar los cambios a día de hoy ”

Nos podríais explicar ¿Por qué tipo de tecnología habéis apostado para adaptaros a la nueva era digital?

Para nuestro modelo de negocio, optamos por el software de contabilidad Yuki, porque su filosofía está en línea con la nuestra: olvidarnos de la contabilidad tradicional y sustituir lo que es el trabajo mecánico con la contabilidad colaborativa que ofrece un valor añadido. No hacemos contabilidad, pero asesoramos al cliente. Yuki nos ha permitido diferenciarnos de la competencia; "Todas las asesorías hacen impuestos, pero pocas hacen lo que hacemos nosotros". Además, la Yuki App le permite a nuestro cliente tener una visión general sobre el estado financiero de su empresa desde cualquier punto y con los datos actualizados en tiempo real. El cliente ahora percibe el valor de nuestros servicios y la comunicación es mucho más óptima.

"Teníamos claro que necesitábamos diferenciarnos de las otras asesorías, el cliente nos tiene que elegir por alguna razón"

¿Qué ha supuesto este cambio?

Es un cambio complicado porque necesitas digitalizar no solo tus métodos de trabajo, sino que educar a tus empleados para que se sientan cómodos a la hora de trabajar. Hay que tener claro que hay que no solo es una inversión económica pero también de tiempo. Ahora bien, siempre hemos tenido claro que *"El que cambia no siempre gana, pero el que no cambia siempre pierde."*

CE Col·legi d'Economistes
de Catalunya
*Al servei dels professionals
de l'economia i de l'empresa*

Col·legi
de Censors Jurats
de Comptes
de Catalunya
=
EL CØL·L3G1

 **Generalitat
de Catalunya**

 **Diputació
Barcelona**
xarxa de municipis

 **Ajuntament de
Barcelona**

 **COL·LEGI OFICIAL
DE GESTORS
ADMINISTRATIU
DE CATALUNYA**

ACTIVA
auditoria & consultoria

ADN GRM
AUDIT

 **Asociación Profesional
de Expertos Contables
y Tributarios de España**

 **Caixa
d'Enginyers**

 Crowe

 DATEV

 FAURA-CASAS
AUDITORS-CONSULTORS

mazars

 VISMA | yuki

 GRUP20
Participa a través de col·laborar i en qualitat de auditoria

 Wolters Kluwer

 **COMPTABLES
DEL
PRINCIPAT**

 APTICB
ASSOCIACIÓ PROFESSIONAL DE TÈCNICS
FISCALS DE CATALUNYA I BALEARS

 auren

 **BARCELONA
CENTRE FINANCER
EUROPEU**

cecot

 DEF.-

 **Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA**

Món Empresarial

OmniaScience

 ÒMNIMUM
LLENGUA CULTURA PAÍS

UMANRESA
UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL
DE CATALUNYA

 FUB
FUNDACIÓ
UNIVERSITARIA
DEL BAIXES

 **WORLD
COMPLIANCE
ASSOCIATION**

ISBN: 978-84-123480-5-7
www.omniascience.com

 OmniaScience

ISBN 978-84-123480-5-7

9 788412 348057 >